

V 17. storočí už hrady prestávali plniť funkciu rezidencií. Šľachta sa sťahovala do pohodlnejších kaštieľov v mestečkách a dedinách. Počas vojenských konfliktov sa ešte využívala ich obranná funkcia, ináč slúžili skôr ako hospodárske a skladištné objekty, prípadne ešte slúžili na bývanie pre úradníkov panstva a, prípadne aj posádku. Aj tento inventár dokladá túto premenu. O nie najlepšom hospodárení svedčí množstvo nezúžitkovaných potravín, ktoré boli vykazované ako staré, resp. pokazené.

Inventár hradu Makovica¹ z 13. februára 1634

Inventár všetkých majetkov, vecí hnutelných aj nehnuteľných k hradu Makovica a zborovskej kúrii prináležiacich, na účte najjasnejšieho a najvznešenejšieho kniežata a pána, pána Juraja Rákociho (Rákóczy) z Božej milosti kniežata Sedmohradska, pána časti uhorského kráľovstva a župana Sikulov atď., pána, pána nášho najjasnejšieho. Z poverenia a príkazu urodzeného pána Tomáša Debreceniho (Debreczeni) jej najjasnejšej kniežacej výsosti terajšieho prefekta všetkých majetkov v Uhorsku pre znamenitých pánov inventátorov Melichara Duchoňa (Duchona) a Štefana Kapošiho (Kaposy) po smrti urodzeného kedysi pána Micha-la Ubrežiho (Ubresy), váženým Martinom Literátom² Šárošim (Sarosy) súčasným účtovníkom a inšpektorom makovickým, 13. februára roku 1634 spísaným.

Dolný palác, čierna izba,³ zaklenutá miestnosť a pitvor zariadené nábytkom. V šafárovom⁴ byte prázdne nádoby a ďalšie vybavenie. Horný palác zariadený nábytkom. V sklade jedna debna šatstva a dve s písomnosťami kniežata Žigmunda Rákociho. Na povale haraburdy. V kastelánovom byte nábytok, v komore 65 siah povrazu vhodného na vyťahovanie vody zo studne. Pod palácom v múkarni

5

prázdne nádoby. V octárni jednoduchý nábytok. Kuchyňa a byt šafárovho pomocníka v rozvalinách. V dolnom hrade pekáreň, súseky,

6

zaklenutá pivnica na 70 sudov. Pri hrade v 2 senníkoch 2 siahly sena. Vo zverníku 7 sŕn, v jednom senníku 3 vozy sena. Pod hradom je nižný mlyn s jedným párom hnacích kolies, druhý pár kamenných (mlecích) stolíc spoločne dokončený, 4 stupy

7

na drvenie (pušného) prachu,

8

2 stupy konopné, 2 stupy na krúpy, 1 kŕmny brav. Pri mlyne je novopostavená píla. Mlyn má mlynár v prenájme, ročne odovzdáva čistej pšenice 7, raže 6, miešanice

9

6, sladu 2 gbely, jedného vykŕmeného brava. Železné nástroje v mlyne sú jeho, okrem píly.

Inventár hradu Makovica¹ z 1. septembra 1641

Inventár všetkých majetkov, vecí hnutelných aj nehnuteľných k hradu Makovica a zborovskej kúrii prináležiacich, na účte najjasnejšieho a najvznešenejšieho kniežata a pána, pána Juraja Rákociho (Rákóczy) z Božej milosti kniežata Sedmohradska, pána časti Uhorského kráľovstva

a župana Sikulov atď., pána nášho najjasnejšieho. Z poverenia a príkazu urodzeného pána Tomáša Debreceniho (Debreczeni) jej kniežacej výsosti terajšieho prefekta všetkých majetkov pred a zatiských v Uhorsku pre znamenitých pánov inventátorov Štefana Dalmadyho, Jána Šaraja (Saraj) a Martina Vizaknaja (Vizaknay), po smrti znamenitého kedysi Martina Šarošiho (Sarosy) ináč provízora makovického panstva, rukami znamenitého pána Pavla Salaja (Zalay), overené aj prehliadnuté a zapísané, vyhotovené a skončené v zborovskej kúrii dňa prvého septembra roku Pána tisícého šesťstého štyridsiateho prvého.

V dolnom paláci popri nábytku 950¹⁰ gbelov ovsa a 100 gbelov raže, v zaklenu-tej miestnosti 75 gbelov pohánky, v pitvore 12 sudov sušených sliviek, 21 gbelov ľadníka

11

a jarčuhy,

12

v byte šafárovho pomocníka 930 gbelov ovsa, v čiernej izbe 23 gbelov myšej pšenice

13

už neupotrebitelnej, 45 gbelov súraže, 49,5 gbelov myšej raže. Pušný prach v sude, knôt. V starom hornom paláci starej jarčuhy 44, súraže 85, myšej raže a pšenice 181 1/2 gbelov.

Tamtiež jeden bardejovský gbel premeriavací.

14

V sklade 44 kadí masla,

15

92 balvanov soli, 2 malé sudy medu. Tamtiež staré skrine so šatami a písomnosťami Žigmunda Rákociho (ako r. 1634). V dolnom hrade na mieste r. 1634 spomínanej čiernej izby novopostavené dve sklepenia, obloky a dvere ešte nedokončené. V hornom paláci na povale 37 kusov starej kaziacej sa slaniny a 50 kôp masti. Kastelánov byt zariadený nábytkom. Octáreň prázdna. Byt šafárovho pomocníka a kuchyňa po r. 1634 opravené, vpre-du 5 sudov starej bryndze. V múkarni pod palácom 35 gbelov starej prosnej kaše, 8 1/2 gbelov starých pohánkových krúp, 9 1/2 gbelov starého čierneho hrachu, 3 1/2 gbela jačmenných krúp, 1/2 gbela čistého hrachu, pšeničná, ražná a mieša-ná múka, množstvo neudané, 31 gbelov jarčuhy. Na rôznych miestach sa nachádza 12 súsekov (v jednom 80 - 90 gbelov) a v jednej z bášť je súraže 275 1/2 gbelov, starého ovsa, ľadníku a myšieho jačmeňa 330 1/2 gbelov, ražnej múky 167 1/2 gbelov, ovsa 1470 gbelov, 26 sudov sušených sliviek. Vo vinnej pivnici 8 1/2 suda vína. Pri hrade zverník, ale prázdny. Pri letnom dome nová koniareň s doskovou podlahou. Mlyn má 2 páry hnacích kolies (jeden nový donesený z Pataku

16

), 3 konopné stupy a 2 na krúpy. 2 krmné bravy. Mlynár za árendu

17

odovzdáva 14 gbelov pšenice, 12 gbelov miešanice, 12 gbelov raže, 4 gbely sladu, 1 štvrtku krúp, okrem toho z precleného konope a z precleného valchovaného súkna

18

odvádza dve tretiny. K píle sú železné nástroje dodané z hradu.

Bibliografia:

L. MAKKAI: I. Rákoczi György birtokainak gazdasági iratai (1631 - 1648). Budapešť: 1954, 5. 111, 113, 123.

J. ADAM: Príspevok historického bádania pri príprave archeologického výskumu hradu Zborov (Makovica). In. M. Kotorová-Jenčová (ed.): Experimentálna archeológia a popularizácia archeologického bádania v múzejnej a školskej praxi. Hanušovce nad Topľou: 2005, 5. 285-289.

G. Lukáč - J. Adam (ed.): Zborov. Dejiny obce a makovického panstva. Zborov: 2005.

Poznámky:

- ¹ Hrad nad obcou Zborov, centrum makovického panstva v severovýchodnom Šariši, dnes známy ako Zborovský hrad.
- ² Prímenie Literatus označovalo učeného človeka, v nasledujúcom inventári sa uvádza bez tohto prívlastku.
- ³ Izba z ohniskom, vykurovali sa z nej susedné obytné miestnosti.
- ⁴ Hospodársky správca, na väčších panstvách jedného majerského obvodu.
- ⁵ Miestnosť na uskladnenie múky.
- ⁶ Drevené truhlice, v tomto prípade väčšie zásobníky na uskladnenie obilia alebo múky.
- ⁷ Stúpa, stupy, zariadenie samostatné alebo ako súčasť mlynského komplexu využívajúceho vodný pohon na spracúvanie (drvenie, lámanie, ubíjanie) rôzneho materiálu (obilie, konope, súkno).
- ⁸ Od roku 1618, keď sa spomína novopostavený mlyn na pušný prach, sa toto zariadenie rozrástlo na mlynský komplex s viacerými funkciami.
- ⁹ Mix rôznych obilovín.
- ¹⁰ Gbel, miera na sypaniny, najrozšírenejší bol košický, pôvodne asi 84 litrov, od polovice 17. storočia 2 bratislavské merice asi 125 litrov.
- ¹¹ Krmivo z čeľade vikovitých, bot. ľadník siaty *Vicia sativa*.
- ¹² Miešanka jačmeňa a ovsa.
- ¹³ Vycúdky, odpad z vycúdeného obilia.
- ¹⁴ Okrem najrozšírenejšieho košického gbelu sa používali aj lokálne, preto bolo treba mať aj vzorové na premeriavanie.
- ¹⁵ Kaď, kaďa, drevená nádoba na tekutiny a sypaniny, na makovickom panstve sa do nej počítalo 20 holieb, jedna h. asi 0,84 litra. Maslo sa odovzdávalo prepražené.
- ¹⁶ Sárospatak, mesto v Maďarsku, v bývalej Zemplínskej stolici, sídlo Rákociovcov.
- ¹⁷ Árenda, prenájom za dohodnutý peňažný poplatok alebo naturálie.
- ¹⁸ Súkno upravené ubíjaním vo valche, stupe.